

HARIDUSVALDKONNA ARENGUKAVA JA NOORTEVALDKONNA ARENGUKAVA JUHTKOMISJONI KOOSOLEKU PROTOKOLL

9.11.2023 nr 9.1-3/23/77

Koosoleku toimumise aeg: 19.10.2023 nr 4

Algus kell 14.00, lõpp kell 17.00

Juhatas: Liina Põld

Protokollis: Reet Käärrik

Osa võtsid: Marko Udras, Kaja Sarapuu, Triin Roos, Tauno Asuja, Liina Vösaste, Laidi Surva, Asta Tuusti, Kadi Kanarbik, Kutt Kommel, Katrin Kiisler, Heleri Reinsalu (liitus kl 14.30), Ede Tamkivi (liitus 14:20), Ain Tõnisson, Anne Kivimäe, Triin Lauri, Uku Varblane.

Puudusid: Jaan-Hendrik Toomel, Jan Trei, Raul Aron, Maria Aasma, Mikk Lõhmus, Raivo Küüt, Emöke Sogenbits, Mario Mäeots.

Külalised: Ave Mellik, Elisabeth Kendrali, Miriam Lehari, Eneli Kindsiko, Eve Mägi, Gertha Teidla-Kunitsõn, Kadri Kallip, Kelly Toim, Sandra Haugas, Renno Veinthal, Ülle Matsin, Margus Haidak, Keit Parts, Kersti Kõiv, Heidi Uustalu, Annika Räim, Meelis Aunap, Britt Järvet.

PÄEVAKORD:

1. ÜKP esimese prioriteetse suuna tulemuslikkuse ja mõju hindamise lõppraporti tutvustus; küsimused-arutelu.
2. HTM majasiseste analüütiliste seminaride tulemuste tutvustus ja arutelu.

1. ÜKP esimese prioriteetse suuna tulemuslikkuse ja mõju hindamise lõppraporti tutvustus

KUULATI Praxise ettekannet.

Uuringurühm: Sandra Haugas, Elisabeth Kendrali, Ingel Kadarik, Kadri Kallip, Triin Lauri, Miriam Lehari, Kristi Melesk, Eve Mägi, Merlin Nuiamäe, Kaire Pöder, Gertha Teidla-Kunitsõn, Moonika Teppo, Kelly Toim.

Uuringu tellis Haridus- ja Teadusministeerium.

Uuring on ülesehitatud kuue eesmärgi kaupa:

1. Kvaliteetsete hariduslike tugiteenuste abil varase koolist ja haridussüsteemist lahkumise vähendamine ning karjäärivalikute toetamine.
2. Õpetajate, õppejõudude, koolijuhtide ja noorsootöötajate õpetamispädevuse parandamine, et rakenduks iga õppija individuaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitus kõigil haridustasemetel ja -liikides.
3. Kasutusele on võetud kaasaegne ja uuenduslik õppevara.

4. Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv üldhariduskoolide võrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades.

5. Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega ning toetab ettevõtlikkust.

6. Kutse- ja erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaal on suurenenud, inimeste elukestva õppe võtmepädevused on paranenud ning suurenenud on nende konkurentsivõime tööturul.

L. Põld: Uuringu juures meeldis poliitikasoovituste konkreetne ja fookus.

M. Aunap: Just on lõppenud üks ja algamas teine välisvahendite toetuste periood, mistõttu tutvustame teile täna seda vahekokkuvõtet.

A. Tõnisson: Välja on toodud head ja täpsed soovitused. Kui palju saite neid kohti, et lõpetame mõne tegevuse ära? Mõned meetmed tuleks kokku pakkida ja teeme hoopis teisiti ja odavamalt?

S. Haugas: Eesmärgi nr 2 kohta saab öelda, et natuke eristasin, millised tulemused paistsid tulemuslikumad ja neid just kiideti, meeskondlik tegevus oli hea tagasisidega. Täiendkoolitusi võib kokku tõmmata või teha kuluefektiivsemaks, sest neid pakutakse väga palju ja sageli ei olda nendega rahul.

K. Kallip: Eesmärgi nr 1 juures tooks välja, et õpetajate koolituse teemal tõstaus, et Eestis on vähe tugispetsialiste ja palju kasutamata ressursi ka õpetajate koha pealt. See oleks nagu ennetustöö, mis on puudulik. Kui õpetajad märkaksid rohkem, oleks vajadus tugispetsialistide järele väiksem. Pigem vähendada tugispetsialiste koormust sellega, et õpetajad võiksid paremini märgata ja tegeleda esmaprobleemide lahendamisega.

K. Sarapuu: See viimane lause tähendab õpetajate koormuse tõusu. Kas eesmärk nr 2 juures tuli välja, et õpetajate pädevus on vähenenud?

S. Haugas: Tegelikult tuli välja küll. Rahulolu küsitluste alusel töid õpilased seda välja. Võib-olla on see Covidiga seoses, kuid muret tekitavad trendid on näha.

K. Sarapuu: Kas see võis olla ka kuidagi õpetajate ainealaste teadmiste edasiandmisega seotud?

S. Haugas: Selle kohta on vähem andmeid.

A. Kivimäe: Eesmärk nr 1 karjääriteenuste kontekstis - kas poliitikasoovituste puudumine tähendab, et ei ole vaja haridusvaldkonnas sellega tegeleda?

K. Kallip: Fookuses oli eelkõige õppeteenused, mis liikusid Töötukassa alla, mistõttu on rohkem rõhku pandud õppenõustamisteenustele. Tegelikult on olemas ka soovitused karjäärinõustamise teenustele, mis on leitavad aruandest.

G. Teidla-Kunitsõn: Kasutame võimalust vastata varasemalt esitatud küsimusele seoses meetmetega, mida muuta või ehk kõrvale heita. Eesmärk nr 3 puhul (kasutusele on võetud kaasaegne ja uuenduslik õppevara) näeme kahte punkti, mida arutada:

(1) õpetajatel ei ole täna ressursse ega motivatsiooni luua ise (ja hiljem jagada) kaasaegset ja uuendusliku õppevara;

(2) tulemusnäitaja (8. klassi õpilaste osakaal, kes õpivad koolides, kus õpetajad kasutavad ESFi toel arendatud IKT lahendusi vähemalt 25% tundides) vajaks muutmist, kuna sellisel kujul ei aita see tegelikku olukorda hinnata.

L. Põld: Õppevara loomise ja hilisema laiema kasutuselevõtu juures toon välja, mida oleme oma ekspertidega e-koolikotis arendusi luues tõdenud, et õpetaja ülesanne ja osa tema tööst ongi õppematerjali kohandamine või loomine. Kindlasti on sarnase vajadusega õpetajaid

rohkem, kes saaksid sellest tööst kasu ja jagamisplatvorm oleks hea. Teisalt on eraturul olevate õppematerjalide loojate ootus tulu teenimiseks.

A. Tõnisson: Keegi ei taha juhtida projekte, lihtsam on õpetada. Materjalide jagamisel toimivad sellised koostöösuhted, kus õpetajatel on üksteisest kasu. Selline mudel ei tööta, et õpetaja loob materjali, toimetab seda ja peab jälgima ajakohasust ning kõigil on võimalik seda kasutada. Pigem toimib see väikeses kogukonnas.

L. Põld: Jah, jagamine ei saa olla ilma rahata. E-koolikotis on just ESF toel tehtud materjalid ja vähem õpetajalt õpetajale materjale.

T. Lauri: Eesmärk nr 4 oli veidi teisenäoline. Seal lugesime koole - kui palju on kinni pandud, kust oodati kutsekeskharidusse siirdujate suurenemist, mida näha pole. Me ei andnud ka soovitusi midagi suurendada, kiirendada ega vähendada. Juhtisime tähelepanu ohtudele, mis võivad kaasneda, kui koolide ümberkujundamine aset leiab ja perede koolivalikud teistsuguseks muutuvad. Koolidel on väga oluline olla valmis ka infrastruktuuriliselt võtta vastu väga eriilmelisi õpilasi. Andmed näitavad, et meil on palju koole, kes on saanud kaasajastatud ja on paremini valmis HEV-õpilasi vastu võtma ning üldised HEV-õpilaste kaasamisnäitajad on justkui paranenud. Kvalitatiivse info analüüs näitab, et on palju segadust õpetajate, koolijuhtide ja lapsevanemate seas kaasava hariduse elluviimisega. Eesmärk nr 4 eesmärgid ei olnud sõnastatud selliselt, et me oleksime midagi konkreetset saanud soovitada. Soovitasime siiski põhimõtet, et on oluline kahtluste ja segaduse maandamiseks klassiruumi viia parimat teaduslikku teadmist.

3. HTM majasiseste analüütiliste seminaride tulemuste tutvustus ja arutelu

KUULATI Kersti Kõivu ettekannet analüütiliste seminaride rollist strateegilise planeerimise protsessis.

KUULATI Annika Räime ettekannet teemal „Õpingute toetamine põhihariduses ja lõpetajate põhiharidusejärgsed valikud“.

A. Rääm rõhutas, et õppimiskohustus on seotud kutseõppega, mis on uus vaade ja aitab kaasa eesmärgi saavutamisele, mida Praxise esitluses mainiti. On vajalik jõuda punkti, kus kutseharidus oleks populaarsem valik - 60/40 jaotus valikutes gümnaasiumi ja kutsehariduse vahel.

L. Põld: Väga oluline on kutseõppekavasid arendada nii, et õppijatel oleks edasiõppimisvõimalus ka hilisemal ajal. Põhikoolilõpetajal on vahel vaja küpseda, et edasi õppida. Probleemiks on, et üldhariduse ainete osakaal kutsehariduses on liiga väike ja see takistab edasiõppimist. Koolikohustusliku ea tõstmise kõrval on oluline tagada võimaluste paljus. On keeruline üldhariduse õppe sisu viia kutseõppe formaati. Kuidas luua formaat, et noor saab edasi õppida kutseõppes nii, et tal on paralleelselt nii praktilised õppimise võimalused ning säilib ka üldharidusõppe pool? Eesmärk ei ole lihtsalt venitada seda 10. klassis olemist kutseõppes nõ jätku-üldhariduseks. Hetkel on meil see suur ülesanne käsil.

A. Tõnisson: Ettepanek võtta kasutusele konkreetsemad väljendid, millel pole niivõrd lai tähendusväli. Mitmel korral on kasutatud väljendit „nüüdisaegne õpikäsitus“, millel on lai tähendusväli. Näiteks „õppima õppimine“ on juba palju täpsem. Mul on sarnane küsimus, mida küsisin ka enne - kas arutelude käigus on tulnud midagi välja, mida enne tehti ja mida enam edaspidi ei maksa teha?

A. Rääm: Ma ei saa välja tuua konkreetset tegevust, mille kohta oleks otsustatud, et selle tegevusega enam ei jätkata. Mis mulle endale olulisena meeles on, et palju on fookuses olnud karjääriteenuste tulemuslikkuse parandamine. Karjääriteenus ei tohiks piirduda üsna vähesega toega. On ette nähtud Töötukassa kaudu vaid üks konsultatsioon, mida õppijad ja klassijuhatajad peavad liiga väheseks. Ehk oleks mõistlik ära jätta teenuse pakkumine, millel

on potentsiaalselt väga suur väärtus, kuid kuna pakume seda liiga väikeses mahus, siis lõpuks ei anna see seda mõju, mida ta võiks anda.

A. Kivimäe: Võimalusel sooviks neid materjale pärast protokolliga kaasa. Küsimus noortevaldkonna spetsialistide järelkasvu teemal. TATi fookuste hulgas hetkel neid ei ole, aga kas arutelude käigus tuli ka mingeid vajadusi või plaane välja, mis noortevaldkonna spetsialistide järelkasvu puudutab?

L. Põld: Esma- ja täiendusõppe toetuse andmise tingimused hõlmavad endas ka noortevaldkonna inimesi (sh nii huvihariduseõpetajaid kui ka noorsootõotajaid). Fookuses on just eesti keel teise keelena õppijaskonna toetamine, mis puudutab kõikide aineõpetajate täiendusõpet. Muukeelsete laste õpetamine on seotud ka noortevaldkonnaga. Räägime samadest lastest ja noortest. Kui muukeelne laps käib huvikoolis, noortekeskuses või osaleb noorteprojektides, on noortevaldkonna spetsialistidel samamoodi neid oskusi lapse toetamiseks vaja. Teiseks fookuseks on haridusliku erivajadusega õppijad. Samamoodi ei saa huvikooli õpetaja, huviringi juhendaja või noorsootõotaja ilma nende oskuste ja teadmisteta, mis puudutab hariduslikke erivajadusi. Kolmas fookus on loodus- ja täppisteadused, kus on õpetajate järelkasvu osas kriitilised numbrid. Tegelikult saame seda ka läbi huvihariduse ja huviringide võimestada. Ka tugispetsialistid on selle TATi fookuses. Välisvahenditest on meil seitsmeks aastaks ca miljon eurot aastas täiendusõppele. Tegevusi tuleb planeerida jätkusuutlikult, kuna ESF vahendite lõppedes on vaja need samad tegevused riigieelarvesse ära mahutada. Tuleb väga täpselt analüüsida, mida õpetajad, huvikooli inimesed või noorsootõotajad vajavad ning mida me pakkuda saame.

KUULATI Heidi Uustalu ettekannet teemal „Koolivõrk ning kvaliteetse ja kodulähedase põhihariduse tagamine kahanevates maapiirkondades“.

A. Tõnisson: Kuivõrd on olnud jutuks, et vaadata koos koolivõrguga otsa ka põhikooli õppekavale? Mitmed ained algavad ja lõppevad kooliastmest erinevalt. Näiteks B-võõrkeel hakkab tavaliselt 6. klassis aga mitte 7. klassis, mis on III kooliastme algus. Loodusõpetus läheb natuke III kooliastmesse, aga ei lõpe II kooliastme lõpus. Sellised kohad on olulised, kuna on seotud õpetajate leidmisega ja koolipersonali suurusega. Kas on olnud sellest juttu ja kas seda võetakse õppekava arendamisel arvesse?

H. Uustalu: Ma ei tea, et sellel seminaril oleks sellest juttu olnud, kuid oleme sel teemal varasemalt rääkinud. See on mõistlik mõte, et me ei räägi vaid inimeste ümbertõstmisest, uute majade tegemisest või vanade lammutamisest, vaid selline analüüs peaks arvesse võtma ka õppesisu.

L. Põld: Esitluses oli näha, et tasemetööde ja eksamitulemused ei näita seost kooli suuruse ega kooliastmete arvuga. Küsitavad kohad on õpilaste suhtarv õpetaja kohta ning õpetajatele väärrika töötasu tagamine. Varasemalt on olnud arutelu all, kas koolivõrgu korrastamine annab võimaluse õpetajale kõrgemat palka maksta. See seos on olemas just õpilaste pearaha põhise rahastamise tõttu. Kui valla- või linnakeskusesse koondada kolmandad kooliastmed, siis võimaldab see pakkuda aineõpetajatele täiskoormust, õpilaste arengu jaoks vajalikku eakaaslastega suhtlemist, ühiste huvidega õpilastel saada kontakti ja kindlasti ka laiemat huvihariduse ja huvitegevuste valikut. Tuleb tagada, et on olemas vajalik tugi üleminekul muutuste elluviimiseks. Muutus on õppija jaoks suur – õpetajaskond ning kaasõppijad muutuvad ning ootus õppija enastjuhtivusele suureneb tänu senisest suuremale aineõppele. Siin võivad tekkida tagasilöögid, mistõttu on oluline sellele aegsasti tähelepanu pöörata ja tugiteenustele rõhku panna. Võttes eelnevat arvesse, on oluline, et omavalitsused oma koolivõrku planeeriksid just õpetaja järelkasvu ja väärrika töötasu vaates.

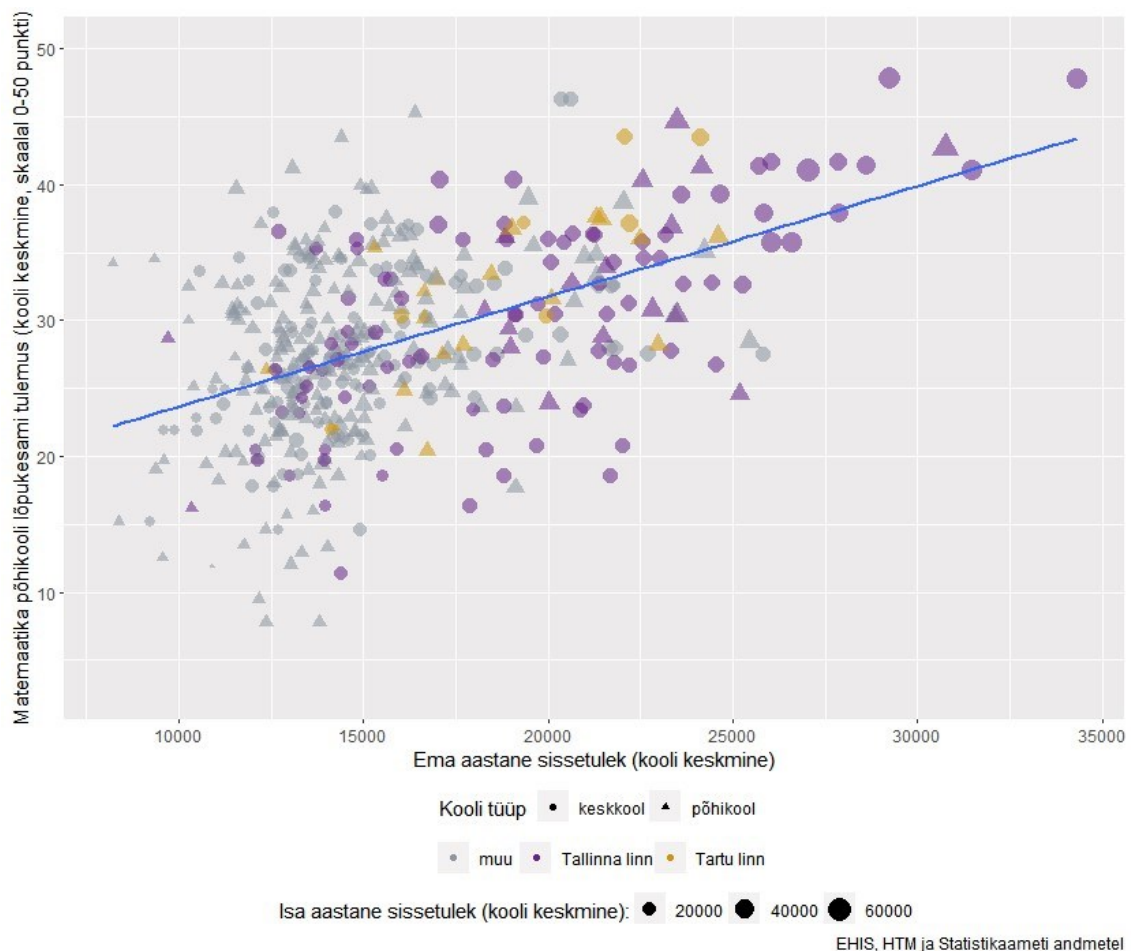
T. Lauri: Tulles tasemetööde juurde, siis olen nõus, et korrastamise ja kaasajastamisega tuleb jätkata. Siiski ei ole otsused ja argumendid nii lihtsad, kui siit ettekandest tundub. Kasvõi tasemetöödest rääkimine - peame ju arvestama, et see on ainult tulemusnäitaja. Selle pealt

otsuseid tehes peame arvestama ka sellega, millistes tingimustes väiksemad koolid tegutsevad. On teada fakt, et maakoolide õpilased on nõrgema taustaga. Keskmiselt 20% õpitulemustest on moodustab perekonna taust. Võrreldes linnakooli maakoolidega, siis tuleks linnakoolide näitajatest võtta ka 20 koefitsent. Tulemusnäitajate kõrval peaks vaatama ka tegutsemisnäitajaid ja sisendnäitajaid ehk millistes tingimustes need tulemused on saavutatud. Väiksemaid kooli peab väga kiitma selle tulemuse eest, mis nad saavutanud on. See muidugi ei tähenda, et meil ei ole väiksemaid kooli, kus õpilasel ei ole kaasas seda positiivset efekti. Arvestades Eesti hajaasustust, on meil vaja rätseplahendusi.

H. Uustalu: Oleme liikumas ka selles suunas, et töötame välja üldhariduse kvaliteedikriteeriume, mis on õppijast lähtuvad.

KUULATI: Margus Haidaku ettekannet teemal „Loodus- ja täppisteaduse ning tehnoloogia (LTT) valdkonna spetsialistide järelkasvu tagamine“.

E. Kindsiko: Tartu- ja Harjumaa kesksus võib tuleneda üsna tugevalt eelmiste astmete regionaalsest hariduslõhest. Õpetajate järelkasvu kriis on regionaalse mõõtmega, eeskätt reaalteadustes. Arenguseire Keskuse ja HTMi poolt tellitud uuring (Triin Lauri üks elluvijjatest) näitas kui tugevalt korreleerusid matemaatika riigieksami tulemused ema sissetulekuga (vt joonis 1). Tipus on Tallinna ja Tartu selektiivse vastuvõtuga koolid, allpool nt Ida-Virumaa ja Valgamaa. Tahtsin lisaks kommenteerida juurde ka ülikoolide taset. Olles olnud ise pikalt õppejõud, siis näen, miks reaalainete õppurid välja kukuvad - nüüdisaegsest õppes on ka ülikoolis defitsiit ja koolitustel käivad pigem need, kes juba on head. Nn sarikoolituvad õppejõud. Uus generatsioon õpib teisiti ja omandab infot teisiti, paraku reaalainete õpetamine sageli seda ei järgi.

Joonis 1. Matemaatika põhikooli lõpueksami tulemuse seos õppija ema aastase sissetulekuga. Põder, K., Veski, A., Lauri, T., & Ferraro, S. (2023, ilmumas). Koolide ja koolivõrgu efektiivsus. Tallinn: EBS

KUULATI: Laura Kirsi ettekannet teemal „Eesti keelest erineva emakeelega õpilaste tagasihoidlikud õpitulemused“.

L. Pöld: Eesti keelele ülemineku tegevuskava on töös ja poliitilised otsused on tehtud, aga elluviimise raskused on alles ees. Keerukus seisneb selles, kuidas tagada tegevuskava elluviimisel tõendus põhised sekkumised. Enne rääkisime regionaalsetest erinevutest õppija vaates, nüüd käsitleme keele temaatikat. Detsembris avalikustatakse PISA tulemused. Eelmisest PISAst teame selgelt kahte murekohta - muu emakeelega ja maapiirkondade lapsed-noored. Kuigi me oleme oma ühtsuskooli üle uhked ning teiste riikidega võrreldes mängib Eestis sotsiaalmajanduslik taust vähem rolli hariduse omandamisel, siis teemasse sisse vaadates tulevad probleemid välja. Mida mitmekesisemaks ja multikultuursemaks me muutume, seda keerulisemaks muutub ka klassiruum. Meie PISA eduks on homogeensus, miks me neid tulemusi saavutame.

B. Järvet: Probleemi teeb raskeks, et me ei saa SES tausta läbi haridussüsteemi kompenseerida. Kui uhume hariduse kaudu probleemi leevendamiseks raha juurde ning kui sotsiaalsfäär järgi ei tule, siis ilma ebavõrdsusprobleeme leevendavate meetmeteta kipub haridus ise ebavõrdsusprobleeme juurde tekitama. Tegemist on nii regionaal- kui ka sotsiaalpoliitiliste probleemidega, kus peaks teiste ministriumitega koostöös teemadele otsa vaatama.

T. Lauri: Ei olegi lihtne ülesanne. See on ju tõsi, et Eesti haridussüsteemis üsna palju ümberjagamist toimub regionaalselt. Regionaalse ümberjagamise häda on see, et seda puhverdab piirkond ning sellel protsessil, et abi jõuaks reaalselt abivajajani, võivad takistused ees olla. Teine moodus olekski mööda inimesi toetust tagada, aga see on jällegi teistpidi keerukas, sest seal võivad tekkida häbimärgistamise probleemid, kus inimesed saavad sildid külge. Kui kirjandust vaadata, siis saab seda kahest küljest teha: 1) saab kohtade jagamisega tasandusi otsida ehk vaata üle, kuidas koolikohti jagatakse 2) ja teistpidi õppekoha rahastamisega. Ilmselt on võimalusi veel. Kohati me eriilmelisust juba tajume ja rahastame, nt HEV-õpilaste näol. Keele ja taustapõhised kriteeriumid on meil retoorikas olemas, kuid need tuleks ka praktikas kasutusele võtta. Lahendused on keerulised, aga küll me need ka leiame.

L. Pöld: Meie lapsed eristuvad PISA tulemustes pingutuse tajumiselt. Nad saavad aru, et kui nad ise näevad vaeva ja pingutavad, siis sellega on võimalik saavutada edu. Teiste riikidega võrdluses tuleb välja, et kui teistel riikide õppijatel on taju, et minust ei sõltu midagi, siis meil on see potentsiaal veel endiselt olemas, mida me ei tohi lasta minna kaduma. Peame hoolikalt jälgima õppijate usku iseendasse.

Järgmine kohtumine toimub kevadel, kui ei ole juhtkomisjonil tungivat soovi kohtuda varem.

Hetkel on avatud ministri käskkiri, millega on juhtkomisjon kinnitatud. Seega, kui te soovite juhtkomisjoni määrata mõne teise esindaja oma organisatsioonist, siis palun andke sellest teada. Käskkirja uuesti niipea ei avata.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Pöld
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Reet Käärik
protokolliaja